

TURİZM ÜRÜNÜ OLARAK KÜLTÜREL KİMLİK BOYUTLARI

Meral AKYÜZ*
Orhan BATMAN**

*Arş. Gör., Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi, Turizm Fakültesi

**Prof. Dr., Sakarya Üniversitesi, Turizm Fakültesi

ÖZET

Kültürel kimlik, kimlik ve kültürün bileşkesini oluşturan, doğuştan sonra elde edilenler ve kazanılanlarla ilgilidir. Bu nedenle kültürel kimliği anlamak için, kültür ve kimliğin açılımını yapmak gerekmektedir. Dolayısıyla bu kuramsal çalışmada öncelikle kültür, kimlik ve kültürel kimlik kavramlarının turizmdeki ifadesi ile kültürel kimliğin turizmdeki boyutlarına yönelik tartışmalar ele alınmaktadır. Bu çerçevede yapılan kapsamlı bir taramayla yazın incelenerek bir turistik ürün olarak kültürel kimliğin boyutlarının sunulması amaçlanmıştır.

Anahtar Kelimeler: Kültür, Kimlik, Kültürel Kimlik, Kültürel Kimlik Boyutları

CULTURAL IDENTITY DIMENSIONS IN TOURIST SETTING

ABSTRACT

Cultural identity is related to the achievements and achievements of the birth, which make up the composition of identity and culture. Therefore, in order to understand cultural identity, one must understand culture and identity. This article discusses some of the issues surrounding the tourism expression of the concepts of culture, identity and cultural identity and the dimensions of cultural identity in tourism. It is aimed to discuss presentation the dimensions of cultural identity as a tourism product in this framework.

Key Words: Culture, identity, cultural identity, dimensions of cultural identity

TABLO LİSTESİ

Tablo 1: Maori'lerin Üç Çekiciliğinde Sunulan Kültürel Kimlik Boyutları

Mekan Kimliğinin Boyutları	Çekicilik-tabanlı kimlik unsurları
Fiziksel	Dil Personel Taonga (eserler) Marae (Geleneksel buluşma yeri) Promosyonlar
Aktiviteler	Otantiklik Toplumsal danışma (Community consultation) Kaynaklara erişebilirlik Kaitiakitanga (manevi vesayet) Yaşamın kalitesine odaklanma Kawa (protokol) Ziyaretçilerle iletişim Kültürün dinamizmine odaklanma Etkileşimli etkinlikler Duyusal ve duygusal bir deneyim

	Kültürel paylaşım Whanau (aile) çevresi Manaakitanga (konaklama/misafirperverlik)
Anlam	Aitlik ve kimlik Mana (güç ve otorite) Maneviyat ve mitoloji Tino Rangatiratanga (egemenlik) Whanau (aile) Kaupapa (kurallar) Matauranga (sözlü tarih) ve burs Whakapapa (soy) Manaakitanga (konaklama/misafirperverlik) Waharoa (geçit) Mauri (ruhsal yaşam gücü)

GİRİŞ

Dünyadaki küresel rekabet ortamı ile birlikte teknolojide, ekonomide ve siyasette meydana gelen değişmelerle beraber turizm endüstrisinde de tüketim kalıplarının değişiklikler gösterdiği görülmüştür. İnsanlar seyahatleri sırasında sadece deniz, kum ve güneşi tercih etmeyip alternatif turizm türleriyle beraber farklı özel ilgi alanlarına da yönelmeye başlamışlardır. İnsanların seyahat etme tercihlerinde meydana gelen değişiklikler turistik ürüne de yansımış artık farklı tür ve nitelikte ürünler tüketici grubuna sunulmaya başlamıştır. Dinlenme, eğlenme, sağlık, din, spor gibi etkenlerin yanında kültür de insanların turizme katılma nedenleri arasında önemli bir rol oynamaktadır. Özellikle son yıllarda kültür faktörü, kişilerin önemli bir seyahat etme nedeni olmuştur.

Türk Dil Kurumu'na göre kimlik, “toplumsal bir varlık olarak insanın nasıl bir kimse olduğunu gösteren belirti, nitelik ve özelliklerin bütün”üdür. Sosyolojik anlamda kimlik, bir bireyin benlik duygusunun ya da kendisini bilmesinin yansımasıdır. Kimlik, kişiye ve topluma nitelik kazandıran, ne olduğunu belirleyen ve “öteki” konumundan ayıran bir karakter yapısıdır. Kelimenin günlük dildeki bu anlamı kimliğin aslında kültürle belirlendiğini, insanın nasıl birisi olduğunu o kişinin mensup olduğu kültüre bakılarak anlaşıldığını göstermektedir.

Kültürel kimlik bir grubun ya da kültürün ya da bireyin ait olduğu grup veya kültüre ait kimliğine verilen isimdir. Oldukça yakın dönemlere ait olan kültürel kimlik kavramı kimlik ile ilgili birçok soruya birçok kültürel ve sosyal teoriler ile cevap aramaktadır. Bir kimlik ögesi olan kültür, toplumun geleneğini, göreneğini, yaşama biçimini, adetlerini, alışkanlıklarını kapsayan bir kavram olduğu için, kültür ve kimlik arasındaki ilişkinin vurgulanması önem taşımaktadır. Bir toplumun kültür düzeyinin seviyesi ve nitel unsurları, toplumu oluşturan bireylerin yarattığı çevrenin kimliğini belirlemede ve yönlendirmede etken olarak görev yapmaktadır.

Kültür kavramı, soyut ve somut kültür olmak üzere iki kısımda incelenmektedir. Soyut kültür dil, tarih, din, yaşam tarzı gibi öğelerden oluşurken sanat, inanç merkezleri, mimari yapı,

tarihi yapılar gibi etkenler ise somut kültürü oluşturmaktadır. Kültür tüm bu değerleri içine alan geniş bir kapsama sahiptir.

Kültürel kimliği oluşturan temel unsurlara bakıldığında ise kültürel kimliğin kişilerin birbirlerinin kültürünü tanımada bu alanda önemli bir yer işgal ettiği görülür. Bu doğrultuda bu çalışmada yazın incelenerek bir turistik ürün olarak kültürel kimliğin boyutlarının sunulması amaçlanmıştır.

1) KÜLTÜR KAVRAMI

Kültür kavramının kapsamı oldukça geniştir. Kültür, genel olarak benimsenen, üyeler için örgütsel hayatı anlamlı hale getiren ve onların davranışlarını yönlendiren inançlar, tutumlar ve değerler topluluğudur.

Kültür kavramı Latince “colere” veya “cultura” fiilinden gelmektedir. Latince bu fiil *sürmek, ekip-biçmek*; Türkçede ise *ekin* karşılığında kullanılmaktaydı. Bu kavram 17. Yüzyıla kadar aynı anlamda kullanılmış olup ilk kez 18. Yüzyılın sonunda Voltaire tarafından insan zekâsının oluşumu, gelişimi ve geliştirilmesi anlamında kullanılmıştır. Daha sonra sözcük Almanca dil sözlüğüne geçmiş ve 1793 tarihli bir Alman dili sözlüğünde *cultur* biçiminde kullanılmış ve sonunda *kültür* biçimine dönüşmüştür. 1843’te Gustaw Klemn, *cultur* kelimesine, insan topluluklarının becerileri, sanatları ve gelenekleri olarak değerlendirilen yaşama tarzı anlamını yüklemiştir. Sözcük ve kavram buradan, İspanyolca, İngilizce ve Slav dillerine geçmiştir. Kültür kavramı antropolojideki teknik tanımıyla İngilizcede ilk kez 1871 yılında Edward Tylor tarafından kullanılmış, sistematik olarak tanımlanmış ve yine Taylor tarafından temel bir kavram haline getirilmiştir (Güvenç, 2011; Tutar, 2013). Tylor’a göre kültür; toplumun üyesi olarak, insanın öğrendiği, edindiği, bilgi, sanat, gelenek-görenek ve benzeri yetenek, beceri ve alışkanlıkları içine alan karmaşık bütündür. Kültür, öğrenilen, dilde saklanıp korunan, eğitimle yeni kuşaklara aktarılıp aşılana bir muhtevadır. Tylor’ın bu tanımı, kültür kuramının öğrenilmesinde yol ve yön göstermiştir (Güvenç, 2007:54). Moran’a (1992) göre Türkçe’de kültür sözcüğü yerine zaman zaman “bilgi, bilgi birikimi, ekin, bilgi dağarcığı, hars” sözcükleri kullanılmaktadır (Öter ve Özdoğan, 2005: 127).

İnsanoğlunun her davranışına ve yarattığına kültür deniyor. Kültür, aynı zamanda, bir insan ve toplum kuramıdır (Güvenç, 1985:110). Kültür, toplum üyesi insanın eğitimle öğrendiği kültürel muhtevadır.

Güney’e (2000) göre kültür, toplum, insan, kültürel muhteva ve öğrenme gibi dört ana değişken arasındaki karşılıklı ilişki neticesinde oluşmaktadır. Bu değişkenler arasındaki karşılıklı ilişki, kültür toplumda ortak olan davranış kalıplarını içerir. Kültür kavramına yönelik yapılan en kapsamlı çalışmalardan birisi Hofstede’e (1980) aittir. Hofstede kültürü, bir grup insanı diğerlerinden ayıran zihinsel programlama olarak tanımlamaktadır. Bu tanımdan hareketle, bireysel düzeyde zihinsel programlamaya ilişkin kaynakların, kişinin yetiştiği ve yaşam deneyimlerini elde ettiği sosyal çevrelerde yattığı söylenebilir. Hofstede’e göre programlama aileden başlamakta, okulda, arkadaş gruplarında, çalışma ortamında ve içinde yaşanılan toplumda devam etmektedir. Kültür, öğrenme sonunda oluşmakta, bir başka ifadeyle kişinin sosyal ortamından kaynaklanmaktadır (Duran, 2011). Güvenç (2007) kavram olarak kısaca kültürü, toplumun üyesi olarak kişilerin yaşamları boyunca eğitim süreciyle öğrendiklerinin tümü olarak tanımlamıştır. Kültür, düşünce biçimleri, davranış biçimi ve

maddi nesnelere birlikte insanların yaşam biçimleridir. Kültür insanların ne düşündüğünü, nasıl davrandığını ve neye sahip olduğunu kapsamaktadır. İnsanların hem geçmişle olan bağı, hem de gelecek için kılavuzdur denilebilir. Kültür, toplum, insanoğlu, eğitim süreci ve kültürel muhteva gibi değişkenlerin ve bunlar arasındaki karmaşık ilişkilerin bir işlevidir.

Türkiye’de kültür kavramını sistemli bir şekilde ilk inceleyen Ziya Gökalp olmuştur. Ziya Gökalp’a göre kültür, bir toplumun bütün fertlerini birbirine bağlayan ve aralarında dayanışma meydana getiren kurumlardır. Aynı zamanda Gökalp kültürü, bir milletin dini, ahlaki, hukuki, akli, estetik, lisanî, iktisadi ve fenni hayatlarının ahenkli bir bütünü şeklinde tanımlamıştır. Bu kurumların toplamı o toplumun kültürünü oluşturur (Güngör, 2011:14, Tutar, 2013:350).

Kültür, sadece ne yaptığımızı değil, aynı zamanda ne düşündüğümüzü ve nasıl hissettiğimizi de şekillendirmektedir. Bunlar bizim genelde yanlış da olsa “insan doğası” olarak tanımladığımız unsurlardır. Brezilya yağmur ormanlarındaki savaşçı Yanomamolar saldırganlığın doğal olduğunu düşünürken, dünyanın öbür ucundaki Malezya’da yaşayan Semailler oldukça barışçıl bir hayat sürdürmektedir. Hem ABD hem de Japon kültürü başarı ve çok çalışmaya vurgu yaparlar, ancak ABD toplumu bireyselliğe Japonlara oranla daha fazla önem verirken, Japonlar kolektif uyuma değer vermektedir (Taylor ve diğ., 2007:60).

1.1.Kültürün Özellikleri

Her kültür, işlevlerine göre farklı özelliklere sahiptir. Kültür kavramını daha iyi anlayabilmek için bazı özellikleri üzerinde durmak gerekir. Kültürün bazı temel özelliklerini aşağıdaki gibi sıralamak mümkündür:

Kültür öğrenilen davranışlardan oluşur ve toplumun hayat biçimini bütünüyle temsil eder (Barlı, 2007:279). Kültür, içgüdüsel ve kalımsal değil, her bireyin doğduktan sonraki yaşantısı içinde kazandığı alışkanlıkların hepsidir. Özkalp (2001)’ e göre kültür doğuştan edinilmediği gibi, biyolojik kalıtımla kuşaktan kuşağa geçiş özelliğine sahip değildir. Toplumda her yeni katılan üye bunu öğrenerek geliştirmek umuduyla karşı karşıya kalmaktadır (Duran, 2011:293). Örneğin, Çinliler çubuklarla yemek yerken, batı toplumundaki insanlar çatal, kaşık ve bıçakla yemek yer. Çinlinin çubuklarla yemek yerken, Batılının çatal-kaşık-bıçakla yemek yemeyi öğrenmesi kendi kültürünü öğrenmesi demektir (Güney, 2000:34).

Kültür tarihidir ve süreklidir. Kültür öğrenilir, alışkanlık haline getirilir ve sonuçta sosyal kalıtım yoluyla nesilden nesile aktarılır. Kültürün sürekliliği öğrenilebilir olmasından kaynaklanır. Bütün canlılar öğrenme yeteneğine sahiptir. Ancak öğrendiklerini yavrusuna aktarabilen tek canlı insandır. Bazı hayvanlara bir takım beceri ve davranışları öğretmek mümkündür. Fakat bu hayvanların öğrendiklerini yavrularına aktarma yönleri yoktur. Bu konuda insanların farklılığını yaratan tek şey konuşup anlaşabilmesidir. Bu anlamda, ilk yaradılışa kadar uzanan kültürün, tarihi ve sürekli bir varlık olduğu söylenebilir (Güvenç, 2007:55). Kültürün temel aktarma aracı dildir. Toplumda oluşturulan bütün kültür unsurları sözlü veya yazılı dille daha sonraki nesillere aktarılır. Özellikle yazılı dil, kültürün birikerek gelişimini sağlayan en önemli unsurdur. Yazılı dil sayesinde binlerce yıl öncesine ait kültürel birikimleri öğrenebiliyoruz. Her kültürel sistem üyelerini besler; fakat kimlerin nerelerde, ne zamanlarda, neleri, nasıl yiyeceklerini yine kültür belirlemektedir. Kültürün sürekliliğini ise gelenek, görenek ve töreler oluşturur (Güney, 2000:36).

Kültür toplumsaldır. Kültürün öğrettikleri sadece zaman boyutunda değil, aynı zamanda toplumsaldır. Kültür, bireyin değil, toplumun düşünce, inanç ve davranış örüntülerini, deneyim ve birikimini ifade etmekle beraber (Tutar, 2013:355), toplumdan toplumada değişmektedir (Güvenç, 2007:55). Kültürün toplumsal bir özellik taşıdığından geleceğide topluma bağlıdır. Bütün kültürler, varlıklarını devam ettirmeye çalışırlar ve bu çabalarında birbirlerine benzerler. Bu benzerlikler arasında, grup bütünlüğünü ve dayanışmasını sağlayan duygular ve hizmetler, sosyal denetim mekanizmaları, düşmanlara karşı savunma kuruluşları ve nüfusun devamını sağlayan çoğalma önlemleri yer alır (Güney, 2000:33).

Kültür, ideal veya idealleştirilmiş kurallar sistemidir. Kültür, toplumca benimsenen ideal kural ve davranışlardan oluşmaktadır. İnsanların toplum halinde yaşamalarını belirleyen yazılı ve yazılı olmayan kurallar kültürün bütünlüğünü ve devamlılığını sağlar. Çünkü kurallar sayesinde kültürel birikim sağlanır ve yeni nesillere aktarılır. İnsanlar kurallar sayesinde çalışır ve kültür öğelerini oluştururlar. Kuralsızlık içinde kültürel öğelerin oluşturulması mümkün değildir. Kısaca, insanlar bir kurallar sistemi sayesinde her şeyi oluştururlar. Ancak daha sonra bunlar yeni kurallar biçiminde insanları etkiler ve onların kültürünü meydana getirir (Güney, 2000:37). Ancak, tüm fertlerin, bu kurallara tam anlamıyla uygun hareket etmesi zordur. Fakat toplum, bireylere ve kurumlara bu ideal kurallara uyması konusunda baskı yapmaktadır (Ateş, 2011:21).

Kültür, ihtiyaç gidericidir. Kültürün bir diğer özelliği, toplumun fertlerinin bireysel ve ortak ihtiyaçlarını karşılaması, bu yönde belirli bir doyum sağlamasıdır. Kültür insanların hem biyolojik hem de toplumsal ihtiyaçlarını giderir. Kültürel kurum ve ilkeler, başarısı denenmiş çözüm yollarıdır. Doyum düzeyi, alışkanlıkları destekler ve pekiştirir; doyumsuzluk ise alışkanlıkların zayıflamasına neden olur. Kültürel unsurların sürekliliği, doyumun, doyumsuzluktan biraz daha fazla oluşuna bağlanabilir (Güvenç, 2007:55). Bu yüzden denilebilir ki, kültürel öğeler insanlara ne kadar fazla doyum sağlarsa o oranda da yaşamlarına devam ederler. Kültür insanların biyolojik ve psikolojik ihtiyaçlarını karşılıyorsa, bütün kültürde ortak benzer kültürel öğeler ve kurumlar bulunmalıdır. Kısaca kültürün ihtiyaçları karşılaması kültürün bazı ortak noktalarının varlığını ispatlamaktadır. Çünkü biyolojik ihtiyaçlar evrenseldir (Güney, 2000:36)

Kültür değişir. Kültürün diğer bir özelliği de değişmesidir. Kültür durgun olduğu kadar değişkendir (Barlı, 2007; Tutar, 2013). Kültür herhangi bir kişi veya toplumca oluşturulmadığı gibi insan yaşamıyla da sınırlandırılmamıştır. Kültürün değişmesi her toplumda aynı değildir. Kültür değişir ama değişim uyum yoluyla gerçekleşir. Kültürler zaman boyutu içinde, doğal çevreye uyum gösterirler. Kültürler, yayılma, ödünç alma, öykünme vb. yollarla komşularına da benzerler; ayrıca, kültürel sistemi oluşturan bireylerin biyolojik ve psikolojik istek ve ihtiyaçlarını karşılayacak biçimde uyum gösterirler (Güvenç, 2007:56). Kültürler yayılma yoluyla da değişime uğrarlar. Toplumsal şartlar ve ihtiyaçlar değiştikçe geleneksel çözüm yollarının sağladığı doyum düzeyi de azalır ve değişir. Değişen şartlar karşısında ortaya çıkan ihtiyaçları karşılayacak ve sorunları çözecek yeni yöntemler ve araçlar oluşturulur. Değişime uyum evrim gerektirmez. Çünkü kültürel sistemler yalnız ileri giden evrimci değişmelere değil aynı zamanda genel gelişme yönüne ters düşen geri giden değişmelere de uyum gösterirler. Farklı kültürel kurumlar gibi benzer kurumlar da farklı ihtiyaçlara cevap verebilir. Kısaca bütün toplumlarda kültürel gereklerle kültürel kurumlar da farklı ihtiyaçlara cevap verebilir (Güney, 2000:34)

Kültür bütünleştiricidir. Belli bir kültürün öğeleri, uyum ve sistemi oluşturma özelliği taşır. Tarih ve çevresel etmenlerin etkisi nedeniyle, hiçbir kültürel sistemde sürekli ve tam bir bütünleşme görülmemektedir. Yalnız kültürün bütünleştirme özelliğinin sürekliliği engellenmemektedir. Bütünleşme bir ön ve idealdir. Fakat gerçekleşmesi uzun zaman alır. Kurumlar arası ayrışmalar bu yüzden oluşur. Bir alan ya da kurumdaki bütünleşme tam olarak sağlanmadan, yeni ayrışmalar ve değişimler ortaya çıkar. Kültür'ün bütünleşme süreci, toplumda sosyo- kültürel değişiminin açtığı uçurumları beslediği çatışmaları uzlaştırıp kapatmaya çalışır (Güvenç, 2011:135).

Kültür sistemi, soyut bir sistemdir. Kültür bütünüyle maddi ve gözlemlenebilir bir olgu ya da gözlemlenebilir bir olgu veya nesnel bir varlık değildir. O, soyut bir kavramdır. Ancak kavramsal olarak soyut olmasına rağmen sonuçları itibariyle somutlaşmaktadır. İnsanların davranışları, kurumlar, eğitim süreci, sanat vb. konular kültürün somutlaşmasına yardımcı olmaktadır (Ateş, 2011). Kültür varlığının soyutlama özelliği yalnız kültür varlığıyla değil, bilgi sahibi olduğumuz her varlıkla ilgili bir bilgi problemidir. Olay veya olgunun kendisi nesnel bir gerçeklik ise, onunla ilgili bilgilerimiz o olay veya olgunun öznel soyutlamasıdır. Somut gerçeklikle onun soyut bilgisinin birbirine ne kadar benzediği, her bilim alanında olduğu gibi kültür alanındaki temel sorunlardan biridir. Belki kültür alanında bu sorun daha da önemlidir. Çünkü öteki bilim alanlarında çalışan bilginler doğanın nesnel olguları üzerindeki gözlem ve kanıtlarını tartışırken, kültür alanında kişiler, kendi hayatlarıyla ilgili inanç ve değerlerini karşılaştırmakta ve tartışmaktadır (Güvenç, 2007:56).

Dünyanın her yerindeki insanlar kendi yaşam biçimlerini doğal olarak nitelendirse bile, aslında insanlık için “doğal” olan bir yaşam biçimi olmamasıdır. Peru'nun And Dağları'ndaki insanların doğal olarak sahip olduğu iş birliği ruhu, Chicago ya da New York gibi kentlerde yaşayan insanların doğal olarak sahip olduğu rekabetçi yaşam tarzından oldukça farklıdır. Bu farklılıklar, insanlar olarak kendi yaşam biçimlerimizi yaratmak için bir araya geldiğimiz gerçeğinden kaynaklanmaktadır. Karıncadan zebra ya da diğer bütün hayvanlar dünyanın her yerinde neredeyse aynı şekilde davranmaktadır, çünkü davranışları içgüdüleri tarafından yönlendirilmektedir. Bu biyolojik programlamanın üzerinde türlerin herhangi bir kontrolü yoktur. Araştırmacılar, alet kullanırken ve yavrularına basit becerileri öğretirken gözlemlediklerinden, birkaç hayvanın-özellikle de şempanze ve ona yakın primatların- sınırlı bir kültür kapasitesi olduğunu fark etmişlerdir. Ancak insanların yaratıcılık gücü diğer herhangi bir yaşam formundan çok daha fazladır ve böylece “insan olma” durumunun sayısız biçimi vardır. Kısacası, sadece insanlar bir yaşam biçimi oluşturmak ve hayatta kalmayı başarmak için içgüdüleri yerine kültüre dayanmaktadır (Taylor ve diğ., 2007:60).

Kapsam ve kapsam olarak bir kuram enginliğindeki ve zenginliğindeki kültür kavramı, insan türü ve canlı üstü varlık alanı ile etkileşimini ve değişim sürecini açıklamaya giriştiği için aynı zamanda bir kuramdır. İnsanlar ve toplumlar benzer; insanlar ve toplumlar benzemez, çünkü kültürleri farklıdır; insanlar ve toplumlar değişir, çünkü kültürleri değişmektedir. Kültür değişimi, kültürel süreçlerin bir bileşkesi olarak gerçekleşebilir.

Yeni kültürel ve feminist coğrafya turizm araştırmalarında mekân ve yerler sadece fiziksel yerler olarak değil sosyo-kültürel yapılar olarak kabul edilmektedir. Turizm siteleri, çekicilikler, destinasyonlar ve manzaralar sosyo-kültürel dinamiklere göre güç, kimlik, anlam ve davranış olarak görülmektedir. Aynı süreçler kültür, kimlik ve yerlerin ve halkların turistik pazarlama arasındaki ilişkiyi şekillendirir (Pritchard ve Morgan, 2001:167).

İnsanın yaşam alanı olarak seçtiği yerlerin farklılığı yaşama biçimine, kültürüne doğrudan yansımaktadır. Kültür insanın doğa karşısında doğayla birlikte yaşamını sürdürebilmesi için ürettiği her şeydir (Güvenç, 2011). Kültür bir toplumun ya da toplumların birikimli uygarlığı olup, coğrafyadan etkilenmekte ve onu etkilemektedir. Daha açık bir anlatımla; insanın yaşamını devam ettirdiği herhangi bir doğal çevrede inşaa ettiği binanın yapı malzemesinden, geçim şekline ve giyim tarzına kadar pek çok unsur coğrafyadan etkilenmektedir. Doğal çevrenin farklılığı kültüre yansımakta, kültür hem doğal çevreyi hem de toplumu etkilemektedir. Kültür bir çeşit çevreye uyumdur. Kültür bir halkın yalnızca hayat tarzları mozaigi değil aynı zamanda hâkim değer ve inançlarını da kapsayan bir kavramdır (Emekli, 2006:53).

1.2. Kültür Çeşitleri

Kültürün tanımlamasında olduğu gibi, sınıflanmasında da çok farklı görüşler mevcuttur. Kültürel sınıflama yapılırken çeşitli ölçütler esas alınır. Fakat en çok yaygın olan kültür çeşitleri;

- Kültürün yaygınlık derecesine göre (genel kültür-alt kültür)
- Kültürel öğelerin birleşimine göre (maddi kültür- manevi kültür)
- Kültürün oluşum biçimine göre (sonradan öğrenilen kültür-birlikte oluşan kültür- önceden oluşan kültür)
- Kültür içindeki farklılıklara göre (gerçek kültür-ideal kültür, yüksek kültür-yaygın kültür)

1.2.1. Genel Kültür- Alt Kültür

Bu ayırım kültürün yaygınlık derecesine göre yapılmıştır. Bu sınıflamada kültürü, genel ve alt kültür olmak üzere iki gruba ayırmak mümkündür.

Genel Kültür

Genel kültür, bir toplumun sahip olduğu ve paylaştığı genel alışkanlıkları, değerleri, inançları, davranış tarzları, sanat ve mimari şekilleri, yaptırım biçimleri, örf, adet, gelenek, görenekleri kısaca somut ve soyut tüm değerlerini ifade eder (Tutar, 2013: Güney,2000). Bir ülke ya da ulusun kültüründen söz edildiği zaman genel kültür düşünülür. Dolayısıyla toplumun genel özellikleri hakkında bilgi edinmek istendiğinde o toplumun genel kültürünün incelenmesi gerekir (Barlı, 2007). Ayrıca genel kültür, bir toplumun tüm bölgelerinde ve sosyal gruplarında benimsenen, geçerli olan ve etkili olan öğelerden oluşmaktadır.

Alt Kültür

Alt kültür ise genel kültür içinde yer alan ve genel kültürün özelliklerini taşıyan kültürdür. Bir toplumun genel kültürü bir bütün olarak, çok sayıda alt kültür ve alt sistemden oluşabilir. Örneğin, Amerika'da etnik ve dinsel gibi çeşitli alt kültürlerin olması gibi. Her alt kültür toplumun temel kültür unsurlarını paylaşan ancak bunun dışında kendini diğer gruplardan ayıran değer, norm ve yaşam biçimleri olan grupları kapsar (Güney, 2000). Dolayısıyla alt

kültür ile genel kültür arasında farklılıklar mevcuttur. Bu farklılık bazen çok derin bazen de fark edilemeyecek derecededir.

1.2.2. Maddi Kültür- Manevi Kültür

Taylor ve diğ. (2007) kültürün ne olduğunu tamamen anlamak için, hem düşünceleri hem de nesnelere değerlendirilmesini gerektiğini belirtmektedir. Onlara göre kültür maddi olmayan kültür ve maddi kültür olmak üzere ikiye ayrılmaktadır.

Maddi Kültür

Maddi kültürün temelini, insanın gerek ihtiyaçlarından kaynaklanan ve yaşamını sürdürmek için yaptığı (binalar, teknolojik yenilikler, makineler, aletler ve çeşitli eşyalar) gerekse estetik ya da başka amaçlarla tasarlayıp ürettiği her şey oluşturur. Kısaca maddi kültür bir toplumun üyeleri tarafından üretilen fiziksel şeylerdir ve bu nesnelere koltuktan fermuara kadar her şeydir (Macdonis, 2012; Taylor ve diğ., 2007).

Manevi Kültür

Manevi kültür, bir toplumun üyeleri tarafından geliştirilen fikirlere dir. Manevi kültür belli bir topluma özel olan örf, adet, gelenek, görenek, ahlak kuralları, dil ve edebiyat, müzik ve estetik unsurlarından oluşur (Tutar, 2013; Güney, 2011). Manevi kültür, soyut öğelerden meydana gelmektedir.

Manevi kültür yerine “hars” (Güngör, 2011) veya “irfan” kelimeleri de kullanılmaktadır. Ancak manevi kültürle özdeş anlamda en fazla “milli kültür” ifadesi kullanılmaktadır (Ateş, 2011).

1.2.3. Diğer Kültür Çeşitleri

Kültürün oluşum biçimine göre yapılan sınıflamada, sınıflama kültürün öğrenilme zamanına dayandırılmakta ve üçe ayrılmaktadır (Ateş, 2011; Barlı, 2007; Güney, 2011). Bunlar; *Postfigurative Culture (Sonradan Bellenen Kültür)*: İnsanların atalarından öğrendiği kültürdür (Barlı, 2007; Güney, 2011). Kişiler bu *Cofigurative Culture (Birlikte Oluşan Kültür)*: Kişilerin yaşlıların öğrendikleri kültürdür. Güney (2011) göre bu kültür biçiminde temel nokta, yaşlıların yeni nesil için örnek birer davranış modelleri oluşturmalarıdır.

Prefigurative Culture (Önceden Oluşan Kültür): Daha ileri yaşlarda kazanılan kültürdür. Yaşlıların gençlerden öğrendikleri kültürdür.

Kültürün hayata girme ve davranışlara yansımaya seviyesine göre yapılmakta ve kültür ideal kültür- gerçek kültür ve yüksek kültür-yaygın kültür şeklinde sınıflanmaktadır.

İdeal Kültür: İdeal kültür, toplumun birlik ve beraberliğini sağlayan norm ve değerlerin yalnızca yazılı ve yazılı olmayan kurallarda olan şeklidir.

Gerçek Kültür: Gerçek kültür, toplumu bir arada tutan norm ve değerlerin uygulamadaki, günlük yaşamdaki davranışlara yansıyan şeklidir.

Yüksek Kültür: Toplum içinde özel bir yaşam biçimi, zevkleri, alışkanlıkları olan küçük bir elit grubun sahip olduğu kültüre yüksek kültür denir. Üst sınıfların yaşam şekli, resim, heykel gibi güzel sanat dallarına olan ilgileri yüksek kültüre örnektir.

Yaygın Kültür: Geniş halk kitlelerinin sahip olduğu yaşam biçimi, zevkler, ortalama değerler ise yaygın (popüler) kültürdür

2. KİMLİK KAVRAMI

Stryker ve Burke (2000) göre kimliğin farklı kullanımları mevcuttur. Bazılarına göre kimlik halkın kültürünü ifade etmektedir ve onlara göre kimlik ve etnisite arasında bir fark görmemektedir. Diğerlerine göre ise kimlik sosyal kimlik teorisi gibi ortak bir kültürü ifade etmektedir. Yine bazıları ise kimliği farklılaşmış toplumlarda kişilerin oynadıkları rollerini ifade etmektedir.

Kimlik kavramı çok yönlü bir kavramdır ve sosyal bilimlerde bu kavram değişik açılardan ele alınıp değerlendirilmektedir. Kavramın sosyoloji ve sosyal psikoloji ile sınırlı olduğu düşünülse de değişim hala gerçekleşmektedir (Stryker ve Burke, 2000). Güvenç'e (2010) göre en yalın tanımıyla kimlik, kişilerin, grupların, toplum veya toplulukların "Kimsiniz, kimlersiniz?" sorusuna verdikleri yanıt ya da yanıtlardır. Bostancı (1998) kimliği, kolektif aidiyetlerden başka katıldıklarımız, arzularımız, hayallerimiz, kendimizi tasavvur etme, yaşama ilişki kurma-tanınma biçimimiz gibi hayattaki duruş yerimizi bildiren niteliklerin toplamı olarak ifade etmektedir (Tacoğlu ve diğ., 2012:1947). Kimlik, kolektif bir yapıya sahip olmamakla birlikte, bireysel yaşantıda var olan tasavvurları, yaşama katılma biçimlerimizi ve toplumsal yaşantı içerisinde bireyin konumlanmasını kapsamaktadır. Bununla birlikte bireysel bir tasavvurun boyutu, toplumsal alanın mahiyetinde farklı bir hüviyete bürünebilmektedir (Yanık, 2013:220). Kimlik, insanın potansiyeliyle birlikte zaman içinde değişen veya sabit kalan tüm vasıflarıdır. Bilgin (2007) kimliği, bir kişi veya grubun kendisini tanımlaması ve kendini diğer kişi veya gruplar arasında konumlandırması olarak tanımlar. Kimlik ihtiyacı bazı boyutlarında diğer insanlara benzemeyi, bazı boyutlarında ise onlardan farklılaşmayı gerektirmektedir. Dolayısıyla kimlik kavramı, benzerlik ve farklılık kutupları arasında diyalektik bir tarzda kendini göstermektedir (Tacoğlu ve diğ., 2012:1947). Birkök (1994) kimliği toplum tarafından üretilmiş ve sosyalleştirme sürecinde öğrenilen bir dizi bilgi olarak ele almaktadır. Kimlikte esas olarak dışa karşı yansıtılan belli bir cephe, bir tür tutum söz konusudur. Kimlik, daha ziyade topluma dönük sosyal bir veçhedir.

Weeks (1990) kimliğin, aidiyete, bazı kişilerle ortaklaşa neye sahip olunduğu ve kişiyi başkalarından neyin farklılaştırdığına ilişkin bir kavram olduğunu belirtmiştir (Kara, 2010:17).

Kimlik insana aidiyet hissi konusunda psikolojik rahatlama imkânı sağlarken tamamen bireyin kendi tekeline hasredilmiş bir olgu değildir (Fidan, 2010:293). Kimlik oluşumuyla ilgili kimliğin verili ve kazanılmış olduğuna dair görüşler dile getirilmektedir (Fidan, 2010; Tacoğlu ve diğ., 2012). Verili kimlik, kişinin doğumla birlikte kazandığı kimliktir. Aile, etnik grup, toplum, topluluk, ulus ve uygarlık verili kimliği yansıtan en iyi kategorilerdir. Bununla

birlikte bireyin özgür bir irade ile seçmiş olduğu kimlikler ise “kazanılmış” kimlik olarak karşımıza çıkmaktadır (Fidan, 2010:293).

Bilinçli (bilen/düşünebilen) canlı ya da canlıüstü bir varlığın kendisini nasıl algıladığı sorusunun yanıtı onun kimliği ya da kimliklerini oluşturur (Güvenç, 2010:291).

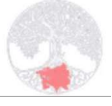
Kimlik, bireyin hayata karşı duruşunu ve konumunu ifade eden değerler bütünüdür. Kimlik, değerler tarafından örülen bir kalıp olarak bireyin ayırıcı özelliklerini ve tanımlanmasını belirtir. Aynı zamanda kimlik, kişiye bir zihniyet dünyası sunarak onun tutum ve davranışlarına tesir eder (Ersoy, 2009).

Kimlik kavramı miras, dil, din, etnisite, milliyetçilik ve geçmişin paylaşılan yorumlarını göstermekte olup, toplulukların tanımlarken dâhil olan ya da olmayan farklılıkları oluşturmak için kullanılır.

Kimlik, toplumun temel problemlerinden ve dolayısıyla da sosyolojinin temel konularından birisidir. Sosyal hayatta, sürekli kimlik problemlerinden, kimlik değişmelerinden, kimlik arayışlarından, kimlik bunalımlarından, etnik kimlikten, aydın kimlikten, köy ve kent kimliğinden, toplumsal kimlikten vb. bahsedilmekte ve tartışılmaktadır. Bu kavramlar çerçevesinde yoğun bir araştırma alanı bulunmaktadır (Gökçe, 1993, Ayata, 1993, Kongar, 2002, Uğur, 2004). Birkök (1994) kimliği, insanın potansiyeliyle birlikte zaman içinde değişen veya sabit kalan tüm vasıfları olarak ifade etmektedir. Dolayısıyla kimlik, biyolojik olmaktan çok sosyal bir fenomendir. Başka bir ifade ile kimlik, bir özneyi tanımlamak için gerekli olan öğelerin tümü ile bunlara ek olarak, “aynılık” la ilgili olan ve içten gelen bir duygudur. Bu duygu, var olma iradesi tarafından oluşmuş, birlik, bağlantı, aynılık, özerklik ve değerler ile ilgili duyguların toplamıdır (Tacar, 1996: 29). Bu bakımdan insan kimliği değerlendirilirken, mümkün olduğu kadar bir bütün olarak ele alınması gerekmektedir. Bu çalışmanın konusu açısından kimlik kavramı, toplum tarafından üretilmiş ve sosyalleştirme sürecinde öğrenilen bir dizi bilgi olarak ele alınmaktadır. Dolayısıyla Alba'nın da (1990) belirttiği gibi, toplumun nasıl bir kimlik bilgisi ürettiği, bir sosyal gerçeklik örneği olarak “yaygın ve etnik kimlik” unsurlarının nasıl ve ne tür sosyal güçlerin etkisiyle ortaya çıktıkları, üzerinde durulması gereken konular olarak ortaya çıkmaktadır (Duran, 2011:296).

Waters'a (1990) göre kimlik, daha çok topluma dönük sosyal bir olgudur. Bu özelliği ile bir tür planlanmış davranış veya yüklenilmiş rol olduğundan, alternatiflerden bir diğeri tercih edilebilmekte ve herhangi bir sosyal durumda bir başka kimlik sergilenebilmektedir. Ertürk (1996) kimliği, doğadaki herhangi bir canlıyı veya objeyi, başka canlı veya objelerden ayıran, öncelikle onun görsel, işitsel vb. diğer duyularla algılanmasını sağlayan, kendine özgü olma durumu olarak tanımlamakta ve kimliğin kültürel ve sosyal bir olgu olduğunu vurgulamaktadır. Bir kimlik ögesi olan kültür, toplumun geleneğini, yaşama biçimini, adetlerini, alışkanlıklarını kapsayan bir kavramdır. Bu bakımdan Ertürk'ün kültür-kimlik ilişkisi vurgusu önem taşımaktadır. Bir toplumun kültür düzeyi, toplumu oluşturan bireylerin yarattığı çevrenin kimliğini belirlemede ve yönlendirmede etken olarak görev yapmaktadır (Beyhan ve Ünügür, 2005: 82; Duran, 2011:296).

Bilgin'e göre;“Kimlik, bireyin kendi kendisini, davranışları, ihtiyaçları, motivasyonları ve ilgileri belirli bir ölçüde tutarlılık gösteren kendi kendine sadık, diğerlerinden ayrı ve farklı bir varlık gibi algılamasını içeren, bilişsel ve duygusal nitelikte bileşik ve zihinsel bir yapıdır” (Bilgin, 1996: 182-3).

Tok'a göre (2003), küreselleşmenin etkisi ile artan ekonomik ve siyasi bütünleşme ve karşılıklı bağımlılık, farklılıkları azaltıp ortak yönleri çoğaltarak, kültürler arasında bütünleştirici bir etkiye neden olmaktadır. Bu durum milli, etnik, kültürel ve dini kimliklerin önemini kaybedip yok olacağı ve bunun sonucunda yerlerini küresel bir siyasi ve ekonomik kültüre terk edecekleri beklentisini doğurmaktadır. Bununla birlikte, küreselleşme sonucu ortaya çıkan ekonomik ve siyasi birleşmeler; milli, etnik ve kültürel kimliklerin önemini ve bu kimlikleri taşıyanların onlara bağlılığını azaltmadığı gibi, asimilasyonu da kolaylaştırmamaktadır. Özellikle iletişim teknolojisinde meydana gelen gelişmeler, bütünleştirici etki yapmak yerine, insanların etnik, dini ve milli kimliklerinin bilincine varmaları ve bu kimliklerle özdeşleşmeleri sürecine hız kazandırmıştır. Bu bağlamda, kültürel kimliğin korunması kavramı önem kazanmaya başlamıştır. Yim (2002), kültürel kimliğin korunmasının bir devlet politikası olması gerektiğini vurgulamakta ve ülkesinin kültürel kimliğin korunmasına yönelik on yıllık master planlarını yetersiz bulmaktadır (Duran, 2011:296).

Kimlik kavramı bireysel ve sosyal olguların birleştiği bir içeriğe sahiptir. Sosyal alanda, bireyi diğerleriyle ve toplumla ilişkisini gerçekleştiren ve devam ettiren bir olgu olarak karşımıza çıkmaktadır. Kimlik, kişiler arası etkileşimi ve bu etkileşimi gerçekleştiren sosyal gerçekliği hem gerçekleştirmekte hem de sosyal gerçeklikten kaynak almaktadır.

3. KÜLTÜREL KİMLİK

Kültürel kimlik, "Ben kimim?", "Biz kimiz?" sorularına verilen yanıttır. Kültürel kimlik, aynı ortak kültürü paylaşan insanların kimliğidir. Giddens, (1993)'a göre, her kültürün başka kültürel alanlardan gelen insanlara yabancı görülebilecek olan kendi davranışları vardır. Bu farklılıkları inançlar, değerler, adetler ve gelenekler oluşturur. Bütün bunları ait olduğu kültürün dışında anlamak mümkün değildir. Böylece her kültürün kendine ait bir kimliği olduğu sonucuna ulaşılır. Bu durum kültürel kimliğin bireyi aşan, sosyal bir boyuta sahip olduğunu gösterir. Güvenç, (2010)'e göre bireyin sosyal bir varlık olması, farklı özellikleri ile bir araya gelmiş insan toplulukları içinde yaşayabilmesi, topluluğu bireyde temsil ettirir hale getirmiştir. Bu tanımlama kültürel kimliğin doğduğumuz andan itibaren verili olmadığını, içinde yaşanan toplumsal yapıda kazanıldığını göstermektedir (Tacoğlu ve diğerleri, 2012:1947).

Hall, (1990)'a göre, kültürel kimliğin değerlendirilmesinde en az iki farklı paradigma vardır. Bunlardan ilki daha yüzeysel ve yapay olan olan özcü yaklaşım, diğeri ise daha kapsayıcı ve açık olan tarihsel yaklaşımdır. Kültürel kimlik ilk yaklaşımda kolektif manada ortak tarihi ve kökene sahip insanların paylaştığı tamamlanmış bir olgu, oluşmuş benlikler anlamında tanımlanmaktadır. Bu tanımlama bağlamında, bizim kültürel kimliklerimiz ortak tarihsel deneyimlerimizi ve paylaşılan kültürel kuralları yansıtır. Bunlar insanları gerçek tarihinin değişen bölümleri ve iniş çıkışlarının etkisiyle sabit, değişmez ve sürekli algı dayanakları ve anlamları olan bir halk haline getirir. Diğer durumda ise üretilen, sürekli bu üretim süreci içinde olan, hiçbir zaman tümüyle tamamlanmamış, gelişmeye ve değişmeye açık bir olgu olarak kabul edilmektedir. İkinci durumda kültürel kimlik bir olma sorunu olduğu kadar bir oluşma sorunudur.

Kültürel kimlik geçmişe ait olduğu kadar geleceğede aittir (Hall, 1990; Palmer, 1999). Kültürel kimlikler birden bire oluşmaz; bir yerden gelir, başlangıçları, tarihleri, oluşum süreçleri vardır ve tarihsel olan her şey gibi onlar da sürekli değişime ve dönüşüme uğramaktadır. Mutlak ve sabit değildirler, tarihin sürekli oyununa, kültüre ve iktidara tabidirler. Bulunmayı bekleyen bir geçmişin keşfine bağlı, bulunduğu kendine ilişkin yaklaşımını sonsuza dek saklayacak bir şey olmaktan uzak bulunan kimlikler, aldığımız değişik konumlara verdiğimiz isimlerdir, bizi geçmişin hikâyeleri içinde yeniden konumlandırır (Hall, 1990). Dolayısıyla kültürel kimliklerin açık olmadığı ve belirli bir toprak parçasında yaşayıp, ortak bir kültürü paylaşan insanların doğal eğilimleri olduğu söylenebilir. Söz konusu kimliğin tarihinde bazı evrelerin bulunduğu işaret edilebilir ama bu evrelerin birinden ötekine basitçe, mantıklı, tekdüze bir süreklilikle aktığına veya üretilen kültürel kimliğin hep aynı şeyleri ifade ettiğine ya da belirli bir halkın veya ulusun çözülmüş bir kimlikle övüleceğine inanmak yanlıştır.

4. TURİZM ÜRÜNÜ OLARAK KÜLTÜREL KİMLİK BOYUTLARI

Bu çalışma McIntosh ve diğ. (2002)'nin "Kültürel Kimlik ve Turizm" adlı çalışması esas alınarak yapılmıştır. McIntosh ve diğ. (2002) yaptıkları çalışmada bir turistik ürün olarak kültürel kimliği anlamak için öncelikle yerli kültür tarafından paylaşılan ve değer verilen kültürel kimliğin boyutlarını anlamak gerektiğini vurgulamaktadırlar. Bunu yapabilmek için çalışmalarında Yeni Zelanda'nın yerlilerinden olan Maorilerin üç çekiciliği üzerinden turizm ve kültürel kimlik arasındaki ilişkiyi incelemeye çalışmışlardır. 1978 yılında coğrafyacı Proshansky tarafından tanımlanan "mekân kimliği" kavramı, yerli topluluklar tarafından değer verilen kültürel kimliğin yönlerini araştırmak için onlara bir çerçeve sağlamıştır. Mekân kimliği, kültürel kimlik boyutlarını kişisel veya toplu olarak inşa edilen tutumlar, değerler, düşünceler, inançlar, anlamlar ve davranışlar tarafından karakterize edilen "bireyin kişisel kimliğinin fiziksel çevreyle olan ilişkisini tanımlayan boyutlar" olarak bahseder. Bu kültürel kimlik duygusu bir sonraki nesillere aktarılmak istenmektedir. Relph (1976) yaptığı çalışmada, Proshansky'nin teorisinden hareketle kimliğin üç ana boyutunu kavramsallaştırmıştır: statik fiziksel konum (fiziksel özellikler veya görünüş), aktiviteler (gözlemlenebilir aktiviteler ve işlevler) ve anlamlar/manalar (veya semboller). Mekânın veya kimliğin duygusu, mekân kimliğinin gerçekteki hammaddeleri gibi birbiriyle ilişkili olan unsurların birleşimine dayanmaktadır. Bu üç unsur bir yerli topluluk üyeleri tarafından belirlenen şekilde yer-kimlik boyutlarını analiz etmek için uygun bir çerçeve oluşturmaktadır. Sürdürülebilir turizm yönetimine ilişkin endişe yerli gruplar tarafından turistik ortamda mekân kimliğinin inşa edilmiş biçimidir. Kültürel deneyim, metalaşmış turist ortamında otantik veya grubun kimliğinin belli yönleri olarak sunulabilir. Yerli topluluklarda turizm ziyaretçi deneyimi sürdürülebilirlik etrafında çeşitli konuları içerir. Kültür turizmini eleştirenler metalaştırmanın kültürü yok ettiğini savunmaktadırlar. Ama dinamik bir kültürün özü ne olursa olsun kendi üyeleri arasında paylaşılan duygu kesinlikle onun kritik boyutlarından biridir. Bir turistik çekicilik olarak kültürel kimliğin uzantısı ve sunumu otantik olsun veya olmasın "çekicilik tabanlı kimlik" olarak adlandırılabilir. Proshansky'nin mekân kimliğinden gelen çekicilik tabanlı kimlik, turistik rekreasyondaki kültürün üyelerinin onların kimliklerini ve değerlerini canlandıracak bir girişimdir. Sürdürülebilir yerli turizm turistlerin kısa ziyaretleri sırasında evsahibi kültür için çekiciliğin anlamını ve önemini anlamaları konusunda turistlerin duyarlı ve motive olmalarını gerektirir.

McIntosh ve diğ. (2002) göre kültürel kimlik ve kültürel temelli turistik çekicilik sunum arasındaki ilişki bu yüzden üç ana görüşe dayanabilir. İlk etapta kimlik kültürel özgünlük ve kimliği açıkça belirten mekân kimliği ile ilgilidir. İkinci görüş ise kültürel kimliğin bilinçli bir şekilde çekiciliğin belli bir amaca yönelik olarak yeniden üretiliyor (metalaşmış) olmasıdır; çekicilik-tabanlı kimlik, kültürel kimlik bilinçli bir şekilde bir turist deneyimi olarak kültür savunucuları tarafından inşa edilmiştir. Üçüncü görüş turistler kültürel değerlerin ve kimliğin önemine değer vermeye çalışmalarıdır. Elbette kültürel sürdürülebilirlik evsahibinin mekâna olan hassasiyetinin turistin mekâna olan hassasiyeti ile uyumlu olmayı gerektirmektedir.

Ayrıca bir turistik ortamda kültürel kimliğin yeniden üretimi sürdürülebilir yerli turizmi desteklenmesine yardımcı olurken, aynı zamanda yerli istihdam, kültürel büyüme ve eğitimle ilgili hedefleri destekler. Kültürel çekicilikler yerli ziyaretçiler, personel ve topluluk üyeleri gibi diğer grupların yararına kültürü sunma ve koruyarak daha geniş sosyal ve kültürel hedefleri yerine getirmek için çalışırlar. Çekicilik tabanlı kimlik kavramı daha sonra turizmin ötesiyle bağlantılı olabilir.

Hall (2001), bir turistik destinasyonun, yaşam tarzından, eğlence tarzına, müzik ve dans kültüründen, yas kültürüne kadar birçok antropolojik ögenin, aynı zamanda destinasyonun turizm kimliğini ve imajını da belirlediğini belirtmektedir. Bu durumda turistik alanı diğer destinasyonlardan farklı kılan tüm kültürel değerler, kültür turizmi kapsamında ele alınması ve sürdürülebilir kılınması gereken önemli birer turizm ürününü meydana getirmektedir (Duran, 2009:96).

McIntosh ve diğ. (2002) üç Maori çekiciliği üzerinden turistik ürün olarak kültürel kimliğin boyutlarını tanımlamak için 1998 yılında yarı-yapılandırılmış görüşme tekniğiyle yöneticiler ve ön plandaki çalışanlarla görüşme yapmışlardır. 13 yönetici ve personelle görüşülmüştür. Çalışanlar günlük turistlerle iletişim halinde olan, turistik aktivitelere katılan ve görüşme yapmak isteyen kişiler arasından seçilmiştir. Genellikle bu kişiler tur rehberleri, stajyer veya servis elemanları olmuştur. Yöneticiler tam tersine yönetim strajileri veya ziyaretçi tecrübeleri hakkında tecrübeleri olan kişiler arasından seçilmiştir.

Relph (1976) statik fiziksel ortam, aktiviteler ve anlamlar olarak mekan kimliğinin üç boyutunu tanımlarken, mekan kimliğine dair literatür bu boyutları standart ölçü olarak ortaya koymamıştır. Maori kimliğininin fiziksel ve soyut boyutlarını belirlemek için turist deneyiminin belirgin boyutunu ele alan diğer çalışmaların soruları uyarlanmıştır (McIntosh ve diğ., 2002).

Sorular şu şekildedir;

- *Bu çekiciliği Maori için anlamlı ve önemli yapan nedir?*
- Burası hakkında ziyaretçilerin ne tür görüş kazanmasını isterseniz?*
- Sizce ziyaretçilerin bu görüşleri kazanması neden önemli?*
- Ziyaretçiler üzerinde bölgenin kültürüne saygı ve paylaşım duygusu oluşturmak için ne tür stratejiler uygularsınız?*
- Ziyaretçiler arasında kültürel saygıyı teşvik etmede/desteklemede bu tür stratejilerin ne kadar başarılı olduğunu düşünüyorsunuz?*

Araştırma sonucu her çekicilik merkezinde temsil edilen Maori yerlilerin kültürel kimlik boyutları Tablo 1'de listelenmiştir. Tablo 1'e göre kültürel kimlik boyutları fiziksel,

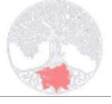
aktiviteler ve anlamlar şeklinde üçe ayrılmaktadır. Bunlar, üç cazibe merkezini eşsiz bir şekilde Maori yapan kültürün temel yönlerini temsil etmektedir. Maori kimliğinin fiziksel unsurlarının her üç çekicilikte kurulumlar, sunum ve tanıtım üzerine kurulduğu görülmektedir. Anlam boyutları ise daha çok Maori kültür kimliğinin özünü ve ziyaretçilere aktarılan önemi temsil etmektedir. Aktivite boyutunda kaumatua (büyükler) ve yerel iwi (kabileler) tarafından yönlendirilen kültürel özgünlük ve tekrarlanabilir topluluk istişaresi ve erişilebilirlik konuları ve böylece whakapapa (soykütüklüğü) ve ancestral kaupapa (kurallar) ilkeleri yer alır. Anlamlar, kültür ve kimliğin dışsal ifadesi veya yorumlanmasıdır. Kültürel anlam, cazibe merkezli kimliğin soyut, soyut unsurlarını içerir. Relph (1976), mekân duygusunu tanımlayan boyutların - fiziksel, aktivite ve anlam boyutları - birbiriyle ilişkili ve ayrılmaz olduğunu belirtmektedir. Somut olmayan özellikler Maori kimliğinin özünü taşır. Aktivite boyutunda kaumatua (büyükler) ve yerel iwi (kabileler) tarafından yönlendirilen kültürel özgünlük ve tekrarlanabilir topluluk istişaresi ve erişilebilirlik konuları ve böylece whakapapa (soykütüklüğü) ve ancestral kaupapa (kurallar) ilkeleri yer alır.

Bir yörenin turizm için çekici gelen yerel kültürel kaynakları ise; Sohn, Dae-Hyun (1999) tarafından 15 adet olarak sıralanmaktadır. Bunlar; resim, müzik, dans, endüstri, el sanatları, iş, tarım, eğitim, edebiyat, dil, bilim, yönetim, din, mutfak, tarihtir. Anonymus (2005) bu 15 adet özelliğe, kentin fiziki özelliklerini, mimari eserlerini ve yerel halkında ilave edilmesini savunmaktadır (Uslu ve Kiper, 2006).

Deneyimler, ilişkiler, ortak semboller, fikirler, tarih birliği, vatan olgusu, dil, din, örf ve adetler, giyim şekli, yemekler (Tacoğlu ve diğerleri, 2012) gibi birtakım öğeler de kültürel kimlik unsurlarını oluşturmaktadır. Kültürel kimliği oluşturan unsurlar sürekli yapılanmakta ve zamana, şartlara ve etkileşim süreçlerine bağlı olarak bireylerin kendilerini yeniden tanımlama süreçleri ve yeni pratiklerle birlikte yeniden oluşmaktadır denilebilir (Sungur, 2007:299)

5. SONUÇ

Bu çalışmada turizm ürünü olarak kültürel kimliğin boyutları incelenmiştir. Kültür ve tabiat varlıklarından, tarihi, arkeolojik, kentsel ve doğal sitler, anıt, ören yeri, höyük, tümülüs, külliye, cami, kilise gibi maddesel kültür kalıntıların kültürel mirası oluşturan unsurlar olduğu görülmektedir ve bu unsurlar yasalarda korunması gereken yerler olarak belirtilmektedir. Ayrıca, soyut ya da manevi kültür değerleri olarak ele alınan gelenek görenekler, folklorik değerler, dini inanış ve ibadetler, müzik, dans, yeme-içme alışkanlıkları da kültürü oluşturan diğer öğeler arasında bulunmakta ve kültürel turizmi tamamlayan unsurlar olarak ilgi çekmektedir. Kültürel kimliğin boyutları McIntosh ve diğ. (2002) çalışması esas alınarak saptanmıştır. Bu çalışma Maori yerlilerin kimliğinin fiziksel, aktiviteler ve anlamlar aracılığıyla ziyaretçilere iletilmesini ortaya koyuyor. Bu durum kültürel kimliğin turizm yoluyla bilinçli ve uygun bir şekilde meta haline getirilebileceğini göstermektedir. Böylelikle toplumlar kültürlerinin bütünlüğünü korurken aynı zamanda turistlerle önemli yönlerini paylaşabileceklerdir. Turizm sektörünün var olması ve sürdürülebilirliği, turizme kaynak teşkil eden bölgesel ve yerel alanlara özgü doğal, sosyal ve kültürel değerlerin korunarak kullanılmasıyla gerçekleşebilir. Bu durum kültürel etkinliklerin turistik destinasyonda turistlerin talebini arttırıp aynı zamanda sürdürülebilir bir turizmi geliştirme kabiliyetini değerlendirmede yararlı olabilir.

KAYNAKÇA

- AVCIKURT, Cevdet (2009), *Turizm Sosyolojisi*, Detay Yayıncılık, Ankara.
- AVCIKURT, Cevdet ve Necdet Hacıoğlu (2008), *Turistik Ürün Çeşitlendirmesi*, Nobel Yayın Dağıtım, Ankara.
- CHOLKOVA Tania (2011), “Cultura-The Social, Urban, B&B Experience”, Corcoran College of Art Design, ABD.
- DOĞAN, Hasan Zafer (2004), *Turizmin Sosyo-Kültürel Etkileri*, Detay Yayıncılık, Ankara.
- DURAN, Erol (2009), “Sürdürülebilir Turizm Kapsamında Toplumsal ve Kültürel Kimliğin Korunması: Gökçeada Örneği”, *Tez Çalışması*, Dokuz Eylül Üniversitesi, İzmir.
- DURAN, Erol (2011), “Turizm, Kültür ve Kimlik İlişkisi; Turizmde Toplumsal ve Kültürel Kimliğin Sürdürülebilirliği”, *İstanbul Ticaret Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, Yıl:10 Sayı:19
- FIRTH, Tracey ve Nerilee Hing (1999), “Backpacker Hostels and Their Guests: Attitudes and Behaviours Relating to Sustainable Tourism”, *Tourism Management*, vol. 20, s. 251-254.
- GÜVENÇ, Bozkurt (2010), “Türk Kimliği Kültür Tarihinin Kaynakları”, Boyut Yayıncılık, İstanbul.
- GÜVENÇ, Bozkurt (2011), “Kültürün abc’si”, Yapı Kredi Yayınları, İstanbul.
- GÜVENÇ, Bozkurt (2011), “İnsan ve Kültür”, Boyut Yayıncılık, İstanbul.
- GÜNGÖR, Erol (2011), “Kültür Değişmesi ve Milliyetçilik”, Ötüken Yayınları, İstanbul.
- KOZAK, N., M.A. Kozak ve M. Kozak (2012), *Genel Turizm İlkeler-Kavramlar*, Detay Yayıncılık, Ankara.
- KUVELOĞLU, Dursun (2004), *Turizm@Gelecek.tr*, Elips Kitap, Ankara
- MCINTOSH, Alison J., Tom Hinch ve Takiora Ingram (2002), “Cultural Identity and Tourism”, *International Journal of Arts Management*, Vol. 4, No.2.
- ÖTER, Zafer ve ÖZDOĞAN, Osman N. (2005), “Kültür Amaçlı Seyahat Eden Turistlerde Destinasyon İmajı: Selçuk-Efes Örneği”, *Anatolia: Turizm Araştırmaları Dergisi*, Cilt 16, Sayı 2.
- SEZGİN, Orhan Mesut (2001), *Genel Turizm ve Turizm Mevzuatı*, Detay Yayıncılık, Ankara.
- UÇAR, Nazlı (2010), *Turizmin Kırsal Alana Etkisi: Gökçeada Örneği*, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi.
- UÇAR, Nazlı (2012), “Kırsal Alanda Turizmle Modernleşen Kadın”, *Uluslar arası Sosyal ve Ekonomik Bilimler Dergisi*, s.111-115
- URAL, Ayhan ve İbrahim Kılıç (2005), *Bilimsel Araştırma Süreci ve SPSS ile Veri Analizi-SPSS 12. 0 For Windows*, Detay Yayıncılık, Ankara.